

Důchodová reforma

není jen o změně věkové hranice pro vznik nároku na starobní důchod

■ **Text: doc. Ing. Ladislav Průša, CSc.,** proděkan pro vědu a tvůrčí činnost, Fakulta veřejných politik Slezské univerzity v Opavě;
Ing. Jiří Horecký, Ph.D., MSc., MBA, prezident APSS ČR

Velkou diskuzi v naší společnosti vyvolalo prohlášení ministra práce a sociálních věcí Mariana Jurečky o tom, že v rámci připravované důchodové reformy dojde po r. 2037 ke zvýšení věkové hranice pro vznik nároku na starobní důchod z 65 let, na kterou dosáhnou muži i všechny kategorie žen v závislosti na počtu vychovaných dětí, na 68 let. Tato informace přitom byla oznámena krátce po tom, kdy ve Francii po ohlášení zvýšení této věkové hranice z 62 let na 64 let propukly mohutné demonstrace. Jak vysoká je v současné době věková hranice pro vznik nároku na starobní důchod v evropských zemích, lze velmi jednoduše zjistit v informačním systému o sociální ochraně, který je pravidelně aktualizován na <https://www.missoc.org/>.

Ve většině evropských zemích je v současné době věková hranice pro vznik nároku na starobní důchod stanovena na úrovni 65 let jednotně pro muže i pro ženy (např. Belgie, Kypr, Maďarsko, Lichtenštejnsko, Lucembursko, Malta, Slovinsko nebo Španělsko), popř. věková hranice pro vznik nároku na starobní důchod je pro ženy o několik let nižší než pro muže (Rakousko, Polsko – 60 let, Chorvatsko – 63 let, Rumunsko – 61 let, Švýcarsko – 64 let). V řadě dalších zemích je věková hranice nižší (Estonsko a Lotyšsko – 64 let jednotně pro muže i ženy, Francie a Švédsko – 62 let jednotně pro muže i pro ženy), přičemž v některých evropských zemích je tato věková hranice pro ženy v porovnání s věkovou hranicí pro muže ještě nižší (Bulharsko – 64 let pro muže a 61 let pro ženy, Litva – 64 let pro muže a 63 let pro ženy).

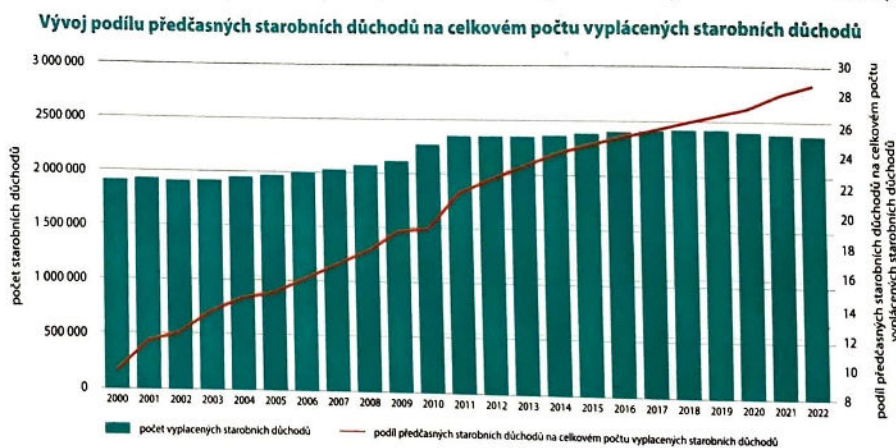
Vyšší věková hranice pro vznik nároku na starobní důchod je v současné době v Dánsku, v Německu, na Islandu, v Itálii,

v Norsku (ve všech zemích jednotně 67 let pro muže i pro ženy), v Portugalsku (jednotně 66 let a 7 měsíců pro muže a pro ženy) a v Nizozemsku (jednotně 66 let a 10 měsíců).¹

Je si však potřeba uvědomit, že vyšší výdajů na důchody neovlivňuje pouze stanovení věkové hranice pro vznik nároku na starobní důchod, a tedy doba jeho pobírání, v úvahu je potřebné vzít rovněž podmínky pro vznik nároku na předčasný starobní důchod. V současné době je u nás možno jít do předčasněho starobního důchodu až 5 let před dosažením věkové hranice pro vznik nároku na starobní důchod, a tak zůstává otázkou, zda by se nemělo diskutovat o zkrácení této doby na 2 roky tak, jako

robních důchodů přitom dlouhodobě roste, v r. 2022 činil již více než 28%, od r. 2000 vzrostl více než 3× (viz graf).

Současně je potřeba si uvědomit, že důchodový systém není izolovaným sociálním systémem, ale ovlivňuje ho množství dalších faktorů. Již v r. 2013 prof. Krebs konstatoval, že „nejlepší důchodová reforma je dobrá populační politika“.³ Jejím cílem by nesporně mělo být úsilí o zajištění kvality populace, obrazně řečeno, bylo by žádoucí usilovat o to, aby vysokoškolačky měly tři děti. Je třeba jednoznačně konstatovat, že v tomto smyslu má ČR značné rezervy. Finanční podpora rodin s dětmi v zásadě končí dosažením 4. roku věku dítěte, přídavky na děti jsou fakticky chudinskou dávkou,

Pramen: https://www.cssz.cz/web/cz/duchodova-statistika#section_0, vlastní zpracování

tomu bylo cca do r. 2010. V době, kdy se většina ekonomických parametrů vyvíjí pozitivně, kdy roste počet volných pracovních míst a klesá počet uchazečů o zaměstnání, řada zaměstnavatelů velmi obtížně hledá volné pracovní síly a je limitována možnostmi svého rozvoje. Již dnes je zřejmé, že v důsledku postupného zvyšování věkových hranic pro vznik nároku na starobní důchod se zvyšuje počet příjemců předčasných starobních důchodů, což výrazně zvyšuje finanční nároky na celý důchodový systém. Např. v r. 2021 bylo nově přiznáno celkem 71 777 starobních důchodů, z toho ale celkem 24 340 těchto důchodů (tedy 33,9%) bylo přiznáno jako důchody předčasné.² Počet vyplácených předčasných sta-

porodné se poskytuje ženám při narození pouze prvního a druhého dítěte, pokud žijí v domácnosti s nízkým příjmem. Nedostatečné jsou kapacity služeb pro rodiny s dětmi, veřejné služby (např. Česká pošta) nefungují kvalitně. Podporu rodin s třemi dětmi lze spatřovat pouze ve výši slev na děti, tuto formu podpory rodin s dětmi však stát neumí dostatečně zpropagovat a řada rodin o její existenci vůbec neví.

Je tedy zřejmé, že navrhované zvýšení věkové hranice pro vznik nároku na starobní důchod je nutno chápat v širších souvislostech a mít přitom na zřeteli i změny ve vývoji střední délky života, ke kterým došlo v uplynulých letech.⁴

¹ Jedná se o schematický stručný přehled právního stavu k červenci 2022.

² Viz: *Statistická ročenka z oblasti důchodového pojištění v r. 2021*. Praha: ČSSZ, 2022. ISBN 978-80-87039-67-0, str. 24.

³ Viz: KREBS, V. *Nejlepší důchodová reforma je dobrá populační politika*. in *Sborník příspěvků z konference RELIK 2013: Reprodukce lidského kapitálu – vzájemné vazby a souvislosti*. Slaný: MELANDRIUM, 2013. ISBN 978-80-86175-89-8. Dostupné z: <https://relik.vse.cz/2013/sbornik/download/pdf/90-Krebs-Vojtech-paper.pdf>.

⁴ Viz: PRŮŠA, L. – HORECKÝ, J. *Jak covid-19 ovlivnil úmrtnostní tabulky*. Sociální služby č. 10/2022. ISBN 1803-7348.